

מחצית הפרס של אוכלים טמאים בתוך כדי אכילת פרס, הוא אינו נטמא.

ותמהינן: מי אמר רב פפא הכי שטומאת הגוויה של אדם האוכל מאכלים טמאים היא רק מדרבנן?

וחכתיב [ויקרא יא] בענין איסור אכילת שרצים טמאים "ולא תטמאו בהם, ונטמתם בם".

ואמר רב פפא: מכאן שטומאת גוויה על ידי אכילת שרצים או מאכלים טמאים דאורייתא היא!

ומשנינן: לעולם טומאה מדרבנן בעלמא היא, וקרא — אסמכתא בעלמא.

שנינו במשנה: כל האוכלין מצטרפים לשיעור ככותבת.

אמר רב פפא: אכל אומצא חתיכת בשר חי ומילחא והמלח שעליה — מצטרף המלח לבשר לשיעור כותבת.

ואף על גב דאכילת מלח לאו "אכילה" היא, שהרי אין דרך בני אדם לאכול מלח אלא רק כשהוא מעורב באוכל וכאן הוא נמצא מעל האוכל, כיון דאכלי אינשי אומצא כשהמלח על גבה, מצטרפין המלח והבשר לשיעור כותבת.

אמר ריש לקיש: ציר [רוטב הנמצא על הירק כתוצאה מכבישתו, או מחמת טיבולו במשקה] שעל גבי ירק — מצטרף אל הירק לככותבת ביום הכפורים.

ופרכינן: פשיטא!

ומשנינן: מזה דתימא ציר משקה הוא. קא משמע לן שכל דבר שהוא "אכשורי אוכלא", ואפילו רוטב, הנמצא על האוכל ובא "להכשירו", כדי שיהא טוב לאכילה — אוכלא הוא נחשב.

אמר ריש לקיש: האוכל בליל יום הכיפורים "אכילה גסה" שאין בה הנאה, בהיותו שבע מהסעודה המפסקת לפני כניסת יום הכיפורים — פטור עליה.

מאי טעמא? [ויקרא כג] "אשר לא תענה כתיב, פרט למזיק את עצמו ואת אכילתו הקודמת, כאשר הוא ממשיך ואוכל אכילה גסה, ואינו מבטל בכך את העינוי.

אמר רבי ירמיה אמר ריש לקיש: אדם זר שאינו כהן שאכל תרומה אכילה גסה — משלם רק את הקרן ואינו משלם את החומש.

שנאמר [ויקרא כב] כי יאכל — פרט למזיק.

אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: זר שכוסם א-9 א-9 שיעורים של תרומה, שאוכלן שלא כדרך אכילתן — משלם את הקרן ואינו משלם את החומש. לפי שנאמר בתרומה [ויקרא כב]: "איש כי יאכל קודש בשגגה, ויסף חמישיתו עליו, ונתן לכהן את הקודש". ודרשינן: כי יאכל — פרט למזיק.

אמר רב שיזבי אמר רבי יוחנן: זר שבלע [על אף שלא לעס] שזפין של תרומה, וחקיאן, ואכלן אדם אחר —

הראשון משלם קרן וחומש. לפי שגם בליעת שזיפים נחשבת דרך אכילה.

והשני שאכל אותן לאחר ההקאה, שלא היו ראויים אז לאכילה אלא רק להסיקן בתנור,

רב נחמן אמר: משנתנו — אפילו תימא רבנן היא, לפי שיש לחלק בין צירוף לטומאה ובין צירוף ליום הכיפורים.

כי עד כאן לא קא אמרי רבנן התם, אלא לענין טומאה, שיכולים להצטרף שתי טומאות בעלות שני שיעורים, היות ד"שם טומאה" — חד היא.

אבל הכא חיובו משום יתובי דעתא הוא, והאי שאוכל חלק משיעור אכילה וחלק משיעור שתיה, על אף שבצירופם יחד יש בהם שיעור, אבל עדיין לא מיתבא דעתיה של האדם בכך, עד שיאכל שיעור שלם של אכילה או שתיה כשלעצמם.

וכן אמר ריש לקיש כרב חסדא: משנתנו במחלוקת שנויה, ורבי יהושע היא. דתנן: כלל אמר רבי יהושע וכו'.

ורבי יוחנן אמר כדברי רב נחמן: אפילו תימא רבנן, עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא לענין טומאה, אבל הכא משום יתובי דעתיה הוא — והאי, לא קא מיתבא דעתיה.

מתניתין:

א. אבל כשיעור אכילה ושתיה כשיעור שתיה בהעלם אחד, שלא נודע לו מהחטא בין האכילה לשתיה — אינו חייב אלא חטאת אחת, לפי שאיסור אחד הוא.

אבל אם אכל ועשה מלאכה — חייב שתי חטאות, לפי ששני איסורים נפרדים הם.

ב. אבל אוכלין שאינן ראויין לאכילה, ושתיה משקיין שאינן ראויין לשתיה, מחמת שהם מרים.

אין משלם אלא "דמי עצים" לראשון בלבד, ואינו משלם דבר לכהן, כיון שהראשון קנה אותן באכילתו והתחייב בדמיהן לכהן.

שנינו במשנה: האוכל והשותה אין מצטרפין.

מאן תנא?

אמר רב חסדא: משנתנו — במחלוקת היא שנויה, ואליבא דרבי יהושע היא.

דתנן [במסכת מעילה יז א]: כלל אמר רבי יהושע בצירוף דברים טמאים לשיעור טומאה:

כל דבר, שזמן טומאתו ושיעורו לטומאה שוה לזמן טומאתו ולשיעור טומאתו של הדבר המצטרף אליו — מצטרף הדבר הטמא האחד לחבירו השני הטמא, לשיעור טומאה.

אבל אם הוא שוה לחבירו רק בזמן טומאתו ולא שוה לו בשיעורו לטומאה, או שוה לו בשיעורו לטומאה ולא שוה לו בזמן טומאתו, או שלא שוה לו בזמן טומאתו ולא בשיעורו — אין מצטרפין.

והיינו, שאין מצטרפים אפילו לטמא לזמן המועט, ששניהם שוים בו, ובשיעור ששניהם שוים בו.

אבל לדברי חכמים מצטרפים הם לטמא — לזמן מועט ששניהם שוים בו, ולפי השיעור שהם שוים בו.

ולפי דברי חכמים, הוא הדין באכילה ושתיה ביום הכיפורים, שעל אף ששיעוריהם שונים, הם יכולים להצטרף לשיעור ששניהם שוים בו [דהיינו לגדול מביניהם].

וכן אם שתה ציר מים הזכים מהדגים, או מוריים, שומן הזב מהדג, שאינם ראויים לשתיה מצד עצמם, אלא ראויים רק לטבל בהם — פטור.

גמרא:

אמר ריש לקיש: מפני מה לא נאמרה אזהרה של "לא תעשה" במצות עינוי ביום הכיפורים, אלא רק במצות עשה "תענו את נפשותיכם"?

משום דלא אפשר לכתוב את העינוי בלשון אזהרה.

כי היכי נכתוב קרא?

נכתוב רחמנא "לא יאכל" — אכילה היא בכזית ועינוי הוא בככותבת.

נכתוב רחמנא "לא תענה" — קום אכול משמע.

מתקיף לה רב הושעיא: נכתוב רחמנא: "השמר, פן — לא תענה".

ולשון כזאת משמעותה לא תעשה.

ומשנינן: אם כן, שיהיה כתוב בפסוק "השמר" ו"פן" — נפישו להו לאוי. כל "השמר" ו"פן" משמשים כאיסורי לאוים, ונמצא שיהיו שני לאוים, בעוד שכונת התורה לאסור את העינוי בלאו אחד.

מתקיף לה רב ביבי בר אבוי: נכתוב רחמנא "השמר במצות ענוי", ויהיה זה לאו אחד!?

ומשנינן: אם כן לא יהיה כלל איסור לאו בלשון זה, לפי הכלל ש"השמר דלאו" —

הוא לאו, אבל "השמר דעשה" — הרי הוא עשה.

מתקיף לה רב אשי: נכתוב "אל תסור מן העינוי".

ומסקינן: קשיא.

ותנא בברייתא מיתתי לה מביא את אזהרת העינוי מהכא:

[במדבר כט] "ועניתם את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו".

יכול יהא ענוש כרת אפילו על תוספת הזמן שמוסיפים בו מהחול על הקודש באיסור מלאכה?

תלמוד לומר [ויקרא כג] "וכל הנפש אשר תעשה כל מלאכה בעצם היום הזה".

על עיצומו של יום — ענוש כרת, ואינו ענוש כרת על תוספת מלאכה.

יכול לא יהא ענוש כרת על תוספת מלאכה, אבל יהא ענוש כרת על אכילה או שתיה בזמן התוספת מהחול על הקודש על עבירת העינוי?

תלמוד לומר: "כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה — ונכרתה".

על עיצומו של יום — ענוש כרת, ואינו ענוש כרת על תוספת עינוי.

יכול לא יהא הזמן הזה בכלל ענוש כרת, אבל יהא מוזהר על תוספת מלאכה בלאו?

תלמוד לומר: "וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה".

ממלאכה: מזה מלאכה, שהותרה מכללה, עונש כרת.

עינוי, שלא הותר מכללו — לא כל שכן!

ואם כן, למה נאמר עונש בעינוי?

כדי שיהיה פסוק זה מופנה לדרשה — להקיש ולדון ממנה גזרה שוה:

נאמר עונש בעינוי ונאמר עונש במלאכה.

מה מלאכה — ענש והזהיר, אף עינוי — ענש והזהיר.

איכא למיפרך: מזה למלאכה — שכן נהגת בשבתות וימים טובים, תאמר בעינוי — שאינו נהג בשבתות וימים טובים.

אמר רבינא: האי תנא בגזירה שוה של "עצם — עצם" [עצם היום הזה] שנאמר בין בעינוי ובין במלאכה, גמר.

ואומרת הגמרא שגזירה שוה זו ניתן לומר רק כאשר הפסוק הזה מופנה פנוי לדרשה של הגזירה שוה.

דאי לא מופנה — איכא למיפרך, כדפרכינן.

ומבאר הגמרא: לאי כיצד אפנויי מופנה:

היות והמשה קראי כתיבי במלאכה.

חד לאזהרה דיממא, וחד לאזהרה דליליא.

וחד לעונש דיממא, וחד לעונש דליליא.

וחד [הכתוב החמישי] לאפנויי: למגמר בגזירה שוה לאזהרת עינוי מאזהרת מלאכה, בין דיממא בין דליליא.

דבי רבי ישמעאל תנא: נאמר כאן ביום הכיפורים "עינוי" ונאמר להלן באונס נערה

על עיצומו של יום הוא מוזהר, ואינו מוזהר על תוספת מלאכה.

יכול לא יהא מוזהר על תוספת מלאכה, אבל יהא מוזהר בלאו על תוספת עינוי.

ודין הוא שלא יהא מוזהר על תוספת עינוי:

כי, ומה מלאכה, שנוהגת בשבתות וימים טובים — אינו מוזהר עליה בתוספת.

עינוי, שאינו נהג בשבתות וימים טובים — אינו דין שלא יהא מוזהר עליו!

אבל אזהרה לעינוי של יום עצמו לא למדנו.

מניין?

לא יאמר עונש במלאכה — דגמר מעינוי.

ומה עינוי, שאינו נהג בשבתות וימים טובים — עונש כרת.

מלאכה, שנוהגת בשבתות וימים טובים — לא כל שכן שעונש עליה כרת!

ואם כן, למה נאמר עונש כרת במלאכה?

כדי שיהיה הכתוב הזה מופנה, פנוי לדרשה — להקיש ולדון ממנו גזרה שוה:

נאמר עונש כרת בעינוי, ונאמר עונש כרת במלאכה.

מה מלאכה — לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף עינוי — לא ענש אלא אם כן הזהיר עליו.

ואומרת הגמרא: איכא למיפרך: מזה לעינוי — שלא הותר מכללו, שהכל חייבים בו, תאמר במלאכה — שהותרה מקצתה מכללה בעבודת המקדש!

אלא, לא יאמר עונש בעינוי, דגמר

המאורסה "עינוי".

מה להלן — לא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר באזהרת לאו.

אף כאן — לא ענש הכתוב על עינוי ביום הכיפורים אלא אם כן הזהיר.

רב אחא בר יעקב אמר: יליף "שבת שבתון" משבת בראשית.

מה להלן — לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף כאן — לא ענש אלא אם כן הזהיר.

9א-ב רב פפא אמר: הוא יום הכיפורים גופיה "שבת" איקרי, דכתיב בו "תשבתו שבתכם". וכיון שנקרא העינוי שבת, הרי זה כיום השבת הן לענין עונש והן לענין אזהרה.

והוינן בה: בשלמא רב פפא לא אמר כרב אחא בר יעקב, משום דקרא "שבת שבתון", דכתיב בגופיה דיום הכיפורים, עדיף ללמוד ממנו.

אלא רב אחא בר יעקב — מאי טעמא לא אמר כרב פפא?

ומשנינן: מויבעי ליה להאי קרא לכדתניא: [ויקרא כג] "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש".

יכול יתחיל ויתענה בתשעה — תלמוד לומר "בערב". לאחר שכבר חלף היום התשיעי.

אי בערב — יכול משתחשך — תלמוד לומר "בתשעה", לפני שתחשך.

הא כיצד?

מתחיל ומתענה מבעוד יום.

ומכאן יש ללמוד את הכלל שמוסיפין מחול על הקודש.

ואין לי אלא שמוסיפים מהחול על הקודש בכניסתו. כיצאתו — מנין שמוסיפים?

תלמוד לומר: "מערב עד ערב", שתמשך התענית לערב הבא.

ואין לי שמוסיפים מהחול על הקודש אלא ביום הכפורים.

שבתות — מניין?

תלמוד לומר יתור הפסוק "תשבתו".

אין לי אלא שבתות, ימים טובים — מנין?

תלמוד לומר יתור נוסף "שבתכם".

הא כיצד?

כל מקום שנאמר "שבות" מוסיפין מחול על הקודש.

ועוד הוינן בה: ותנא לעיל, דדריש "עצם עצם" למעט את התוספת מכרת, וממיעוט זה יש ללמוד את מצות התוספת, שהרי בכך שממעט הכתוב מעונש, הוא מגלה שיש איסור בדבר, האי "בתשעה לחדש" — מאי עביד ליה?

ומשנינן: מויבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדיפתי.

דתני חייא בר רב מדפתי: "ועניתם את נפשותיכם בתשעה". וכי בתשעה מתעניין? והלא בעשור מתעניין!

אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי — מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי.